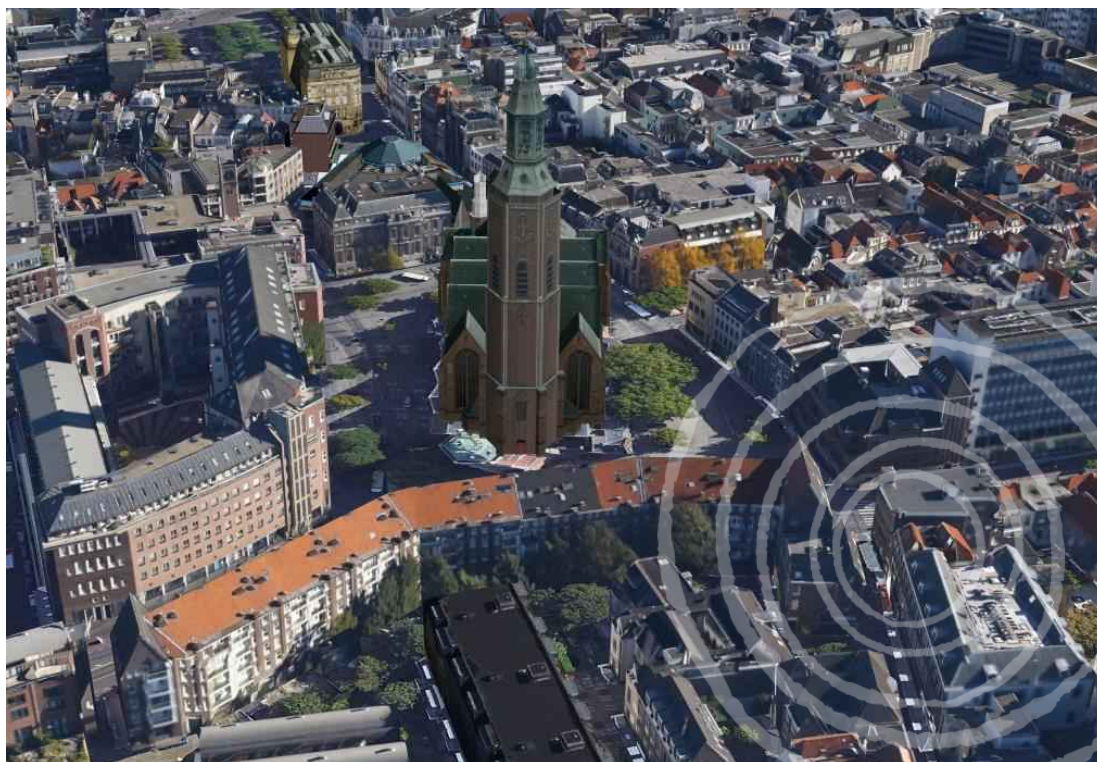

Nader onderzoek Massawinterverblijfplaatsen gewone dwergvleermuis

In het kader van de Wet natuurbescherming

Plangebied: Centrum en Benoordenhout, Den Haag

Opsteller(s):

ecoresult
ecologisch advies en onderzoek

Nader onderzoek massawinterverblijfplaatsen gewone dwergvleermuis

In het kader van de Wet natuurbescherming

Colofon	
Plangebied	Centrum en Benoordenhout, Den Haag
Opsteller(s)	[REDACTED]
Datum	30-3-2022
Versienummer	02
Rapportkenmerk	ER20220315v02
Aantal pagina's	30
Opdrachtgever	Gemeente Den Haag
Contactpersoon	[REDACTED]
Kwaliteitscontrole	[REDACTED]
Wijze van citeren	[REDACTED] an, 2022. Nader onderzoek massawinterverblijfplaatsen gewone dwergvleermuis. In het kader van de Wet natuurbescherming. Plangebied: Centrum en Benoordenhout, Den Haag. Kenmerk: ER20220315v02. Ecoresult B.V., Alblisserdam
Ecoresult B.V. Edisonweg 10- unit 320 2952 AD Alblisserdam 078 75 184 12 info@ecoresult.nl www.ecoresult.nl	

Inhoudsopgave

1	Inleiding	4
1.1	Aanleiding	4
1.2	Onderzoeksvragen	4
1.3	Leeswijzer	4
2	Omschrijving plangebied	5
2.1	Algemeen	5
3	Onderzoek beschermde soorten	8
3.1	Werkwijze	8
3.2	Navolgbaarheid onderzoek	10
4	Resultaten nader onderzoek	12
4.1	Algemeen	12
4.2	Toelichting op de onderzoeksresultaten	15
5	Conclusies en aanbevelingen	17
6	Geraadpleegde bronnen	18
6.1	Literatuur	18
6.2	Internet	18

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

In opdracht van de Gemeente Den Haag heeft Ecoresult B.V. een nader onderzoek naar massawinterverblijfplaatsen van vleermuizen uitgevoerd in twee deelgebieden in Den Haag. Het onderzoek richt zich specifiek op deze twee deelgebieden (Centrum en een buurt in Benoordenhout) (zie Afbeelding 1).

De gemeente Den Haag heeft de verspreiding van de vleermuizen en vogels goed in beeld, enkel ontbreekt voldoende inzicht in de aanwezigheid van kraamkolonies en massawinterverblijfplaatsen van gebouwbewonende vleermuizen binnen het grondgebied van de gemeente Den Haag. Binnen de reikwijdte van het SMP beschouwt de gemeente dit niet als problematisch. Het SMP werkt met een worst-case benadering, overmitigatie en een beperkt aantal werkzaamheden per jaar in een wijk. Buiten de SMP valt echter een groot aantal "Groene energiewijken". Hier heeft Den Haag met het SMP geen grip op en wil daarom meer inzicht in de aanwezigheid van kwetsbare kolonies. Om de verspreiding van grote kolonies beter in beeld te brengen heeft de Gemeente Den Haag aan Ecoresult B.V. gevraagd onderzoek naar kraamverblijfplaatsen en massawinterverblijfplaatsen in twee deelgebieden te Den Haag uit te voeren. Deze twee deelgebieden omvatten zowel Groene energiewijken als grote herstructureringswijken.

Deze rapportage zal het uitgevoerde nader onderzoek naar massawinterverblijfplaatsen behandelen. Het onderzoek naar kraamverblijfplaatsen wordt uitgevoerd in 2022 en is geen onderdeel van voorliggende rapportage.

1.2 Onderzoeksvragen

In het onderzoek worden 5 onderzoeksvragen beantwoord:

1. Zijn massawinterverblijfplaatsen aanwezig?
2. Waar bevinden de massawinterverblijfplaatsen zich?
3. Wat voor structuren en type bebouwing zijn in gebruik als massawinterverblijfplaatsen in het onderzochte gebied?

1.3 Leeswijzer

In deze rapportage worden allereerst een beschrijving van de werkwijze van het onderzoek behandeld en daarna de resultaten van het onderzoek. Er wordt afgesloten met de conclusies en aanbevelingen.

2 Omschrijving plangebied

2.1 Algemeen

Het onderzoeksgebied betreft meerdere wijken grofweg verdeeld over twee deelgebieden. Dit betreffen het centrum van Den Haag en een buurt in de wijk Benoordenhout. De begrenzingen van het onderzoeksgebied Centrum is bepaald op basis van bekende gegevens uit eerdere onderzoeken.

De bebouwing in het centrum binnen de grachten heeft een gevarieerde leeftijd vanaf de Late Middeleeuwen tot recent. Ten zuiden bevindt zich veel na-oorlogse bebouwing. Aan de west- en noordzijde is met name veel vooroorlogse bebouwing aanwezig. Het merendeel van de bebouwing bestaat uit gesloten woonblokken met gemiddeld vier woonlagen. Verspreid staan moderne flats met meer dan zes etages. Het stratenpatroon is dicht. Er is weinig openbaar groen aanwezig in de vorm van straatbomen, enkele plantsoenen en kleine stadsparkjes. Binnen de gesloten woonblokken zijn veelal tuinen aanwezig. Het oude centrum wordt omgeven door stadsgrachten. Verder zijn enkele kanalen aanwezig zoals het Laakkanaal.

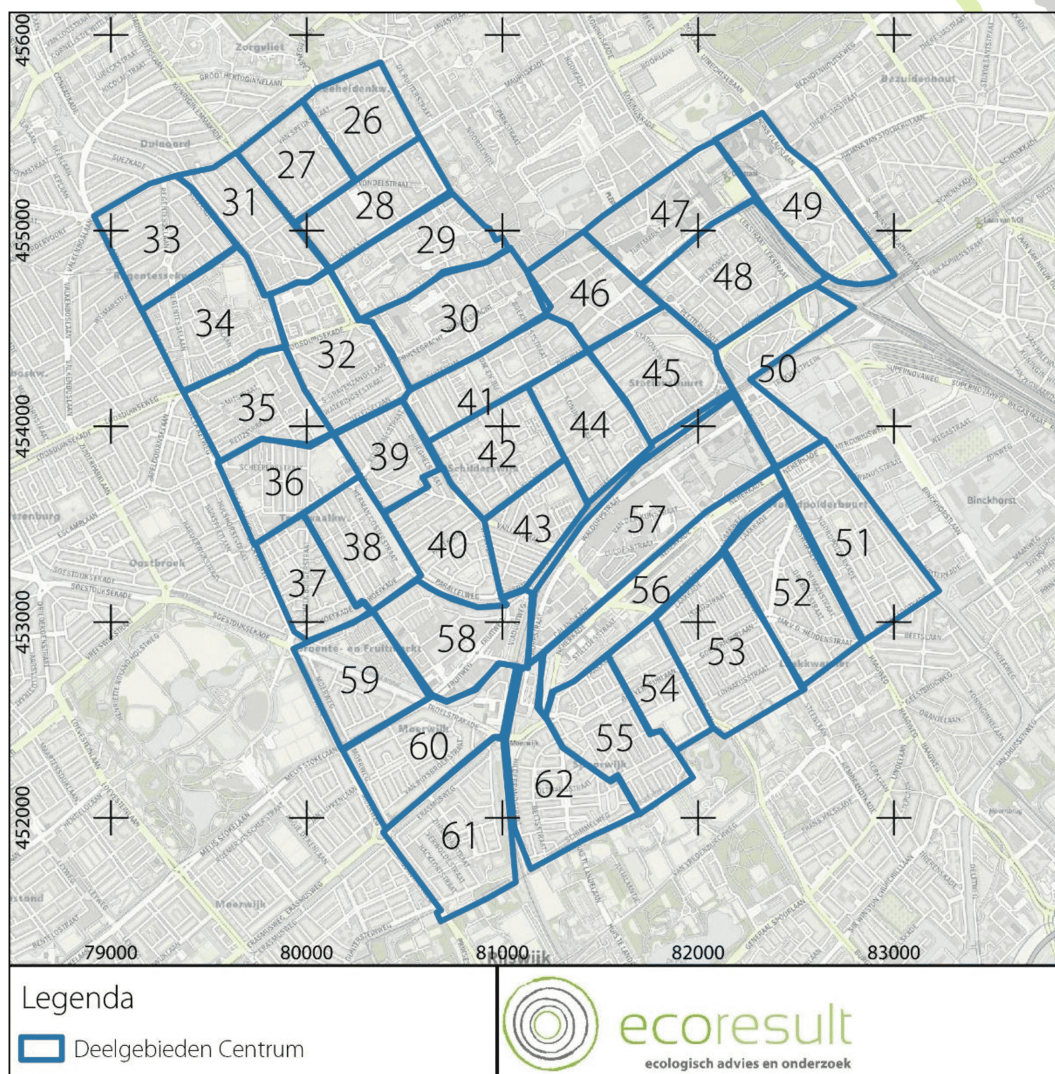
Het onderzoeksgebied Benoordenhout bestaat uit een wijk met vooroorlogse bebouwing met vier woonlagen en appartementencomplexen uit de jaren 60 en 70 uit de vorige eeuw, geflankeerd aan de zuidzijde door villa's.

Tijdens het onderzoek in 2020¹ bleek dat de gekozen deelgebieden net te groot waren. Daarom zijn de deelgebieden in oppervlakte gehalveerd. Op basis van de bebouwingsdichtheid en topografische kenmerken (stratenpatronen, watergangen, (sport-)parken) is het Centrum opgedeeld in 37 deelgebieden, met een oppervlakte van gemiddeld 25 hectare. Het onderzoeksgebied Benoordenhout bestaat uit één deelgebied.

¹ Van Veen, 2021

Figuur 1: Ligging plangebied en het onderzochte gebied, voor regionale ligging zie kaartinzet rechtsboven (Bron: PDOK)

Figuur 2: Indeling deelgebieden Centrum. Kaartbron: PDOK

3 Onderzoek beschermde soorten

3.1 Werkwijze

Algemeen

Afbakening onderzoeksmethodiek

Het onderzoek is uitgevoerd conform de richtlijnen uit het Vleermuisprotocol 2021².

Uitgegaan wordt van een tijdsinterval van tenminste 10 dagen tussen 2 bezoeken (1 augustus tot en met 10 september). De onderzoeken zijn uitgevoerd gedurende minimaal 2 uur, vanaf middernacht. Er is gebruik gemaakt van batdetectors (Petersson D240X en/of Elekon Batlogger M), zaklampen en voor sommige gebieden warmtebeeldcamera's. Warmtebeeldcamera's zijn voornamelijk gebruikt voor hoogbouw met meer dan 10 verdiepingen en slecht toegankelijke terreinen wegens het beperkte bereik van batdetectoren.

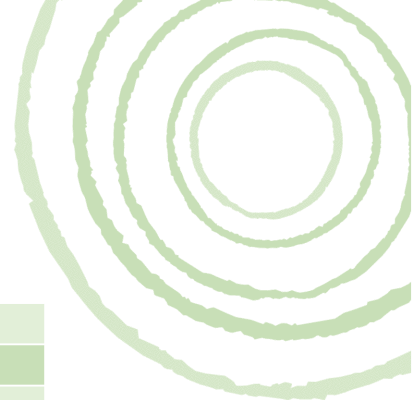
De verschillende deelgebieden zijn fietsend onderzocht om in korte tijd het hele plangebied volledig te kunnen overzien en het hele plangebied meermaals tijdens tenminste één ronde te doorkruisen. In Tabel 1 wordt een overzicht gegeven van de onderzoeksmomenten, weersomstandigheden en betrokken ecologisch deskundigen tijdens de uitgevoerde veldonderzoeken.

Wegens de specifieke vraag en onderzoeksmethodiek zijn waargenomen gedragingen en verblijfplaatsen anders dan massawinterverblijfplaatsen/zwermplaatsen niet altijd ingevoerd. Dit heeft met name betrekking op foeragerende, overvliegende en baltende dieren. Deze waarnemingen worden tevens niet in voorliggende rapportage behandeld.

Tabel 1: Onderzoeksmomenten ronde 1 vleermuisonderzoek en weergegevens met eigen waarnemingen in het veld.

Plangebied	Deelgebied	Onderzoeker	Datum Bezoek 1	Temp.	Wind
Benoordenhout	25		14-8-2021	17	N2
Centrum	26		1-9-2021	16	4
Centrum	27		1-9-2021	16	4
Centrum	28		14-8-2021	17	N2
Centrum	29		12-8-2021	14	O1
Centrum	30		16-8-2021	18	4
Centrum	31		12-8-2021	14	O1
Centrum	32		15-8-2021	17	3
Centrum	33		5-8-2021	14	1
Centrum	34		20-8-2021	16	ZW1
Centrum	35		21-8-2021	15	2

² <https://www.netwerkgroenebureaus.nl/werken-aan-kwaliteit/vleermuisprotocol>

Centrum	36		5-8-2021	14	1
Centrum	37		3-8-2021	12	3
Centrum	38		5-8-2021	14	1
Centrum	39		4-8-2021	14	2
Centrum	40		4-8-2021	14	2
Centrum	41		10-8-2022	17	ZW3
Centrum	42		10-8-2021	17	ZW3
Centrum	43		10-8-2021	17	ZW3
Centrum	44		11-8-2021	17	1
Centrum	45		11-8-2021	17	1
Centrum	46		18-8-2021	15	W3
Centrum	47		19-8-2021	14	ZW2
Centrum	48		10-8-2021	17	ZW3
Centrum	49		13-8-2021	16	3
Centrum	50		16-8-2021	18	4
Centrum	51		12-8-2021	14	O1
Centrum	52		5-8-2021	14	1
Centrum	53		13-8-2021	15	Z1
Centrum	54		16-8-2021	18	ZW3
Centrum	55		17-8-2021	16	NW3
Centrum	56		18-8-2021	16	NW3
Centrum	57		12-8-2021	17	ZW1
Centrum	58		11-8-2021	17	1
Centrum	59		12-8-2021	16	ZO2
Centrum	60		13-8-2021	16	3
Centrum	61		6-8-2021	14	N2
Centrum	62		10-8-2021	18	ZW3

Tabel 2: Onderzoeksmomenten ronde 2 vleermuisonderzoek en weergegevens met eigen waarnemingen in het veld.

Plangebied	Deelgebied	Onderzoeker2	Datum Bezoek 2	Temp.2	Wind4
Benoordenhout	25		9-9-2021	15	ZW2
Centrum	26		10-9-2021	19	3
Centrum	27		10-9-2021	19	3
Centrum	28		7-9-2021	15	4
Centrum	29		8-9-2021	16	3
Centrum	30		9-9-2021	15	ZW2

Centrum	31		4-9-2021	14	NO3
Centrum	32		10-9-2022	19	3
Centrum	33		27-8-2021	16	4
Centrum	34		4-9-2021	15	NO3
Centrum	35		3-9-2021	14	NO2
Centrum	36		7-9-2021	19	O2
Centrum	37		9-9-2022	21	O2
Centrum	38		7-9-2021	19	O2
Centrum	39		8-9-2021	16	3
Centrum	40		8-9-2021	16	3
Centrum	41		2-9-2021	16	2
Centrum	42		7-9-2021	15	O2
Centrum	43		6-9-2021	19	O2
Centrum	44		1-9-2021	15	NO1
Centrum	45		8-9-2021	16	NO2
Centrum	46		1-9-2021	15	NO1
Centrum	47		4-9-2021	13	NO3
Centrum	48		10-9-2021	19	3
Centrum	49		27-8-2021	16	4
Centrum	50		31-8-2021	19	O1
Centrum	51		24-8-2021	16	NO2
Centrum	52		1-9-2021	15	NO1
Centrum	53		25-8-2021	16	NO2
Centrum	54		1-9-2021	16	O2
Centrum	55		28-8-2021	15	N3
Centrum	56		30-8-2021	16	N3
Centrum	57		31-8-2021	17	N3
Centrum	58		27-8-2021	16	4
Centrum	59		9-9-2022	21	O2
Centrum	60		10-9-2021	19	3
Centrum	61		7-9-2021	15	O2
Centrum	62		8-9-2021	16	3

3.2 Navolgbaarheid onderzoek

Een volledige onderbouwing van de gekozen onderzoeksmethodiek is weergegeven in het voor dit project opgestelde Plan van Aanpak³.

Een (massa)winterverblijfplaats is gedefinieerd als een zwermplek van meerdere gewone dwergvleermuizen (doorgaans meer dan 3) zonder aantoonbaar baltsgedrag. Indien rond enkele

³ Van Meurs, 2020

zwermende vleermuizen baltsgedrag werd vertoond is dit gedefinieerd als een paargroep en niet als (massa)winterverblijfplaats.

Een verschil in definitie tussen winterverblijfplaats en massawinterverblijfplaats wordt niet gemaakt. Er kan op basis van deze informatie van het aantal aangetroffen zwermende dieren geen reële inschatting worden gemaakt van het daadwerkelijke aantal overwinterende gewone dwergvleermuizen in een gebouw. Op basis van beschikbare ecologische kennis over daadwerkelijke aantallen gewone dwergvleermuizen in relatie tot zwermgedrag ligt dit naar verwachting minimaal een factor 10 of 20 hoger dan de maximale hoeveelheid aangetroffen zwermende dieren.

Het onderzoeksgebied Centrum kenmerkt zich voor een groot deel door de aanwezigheid van dichte en gesloten bebouwing, waardoor voor een deel van het onderzochte gebied enkel geïnventariseerd kon worden vanuit de openbare wegen en plantsoenen. Binnentuinen en 's nachts afgesloten parken, bedrijfspertalen en plantsoenen konden derhalve niet onderzocht worden. Deze onderzoeksbeperking kan derhalve geresulteerd hebben in een onvolledig beeld van de aanwezigheid van massawinterverblijfplaatsen in het onderzoeksgebied. Omdat vleermuizen bij massawinterverblijfplaatsen vaak op meerdere geveldelen zwermen (dus ook te zien vanaf de openbare weg), zal het aantal niet gevonden zwermplekken niet groot zijn.

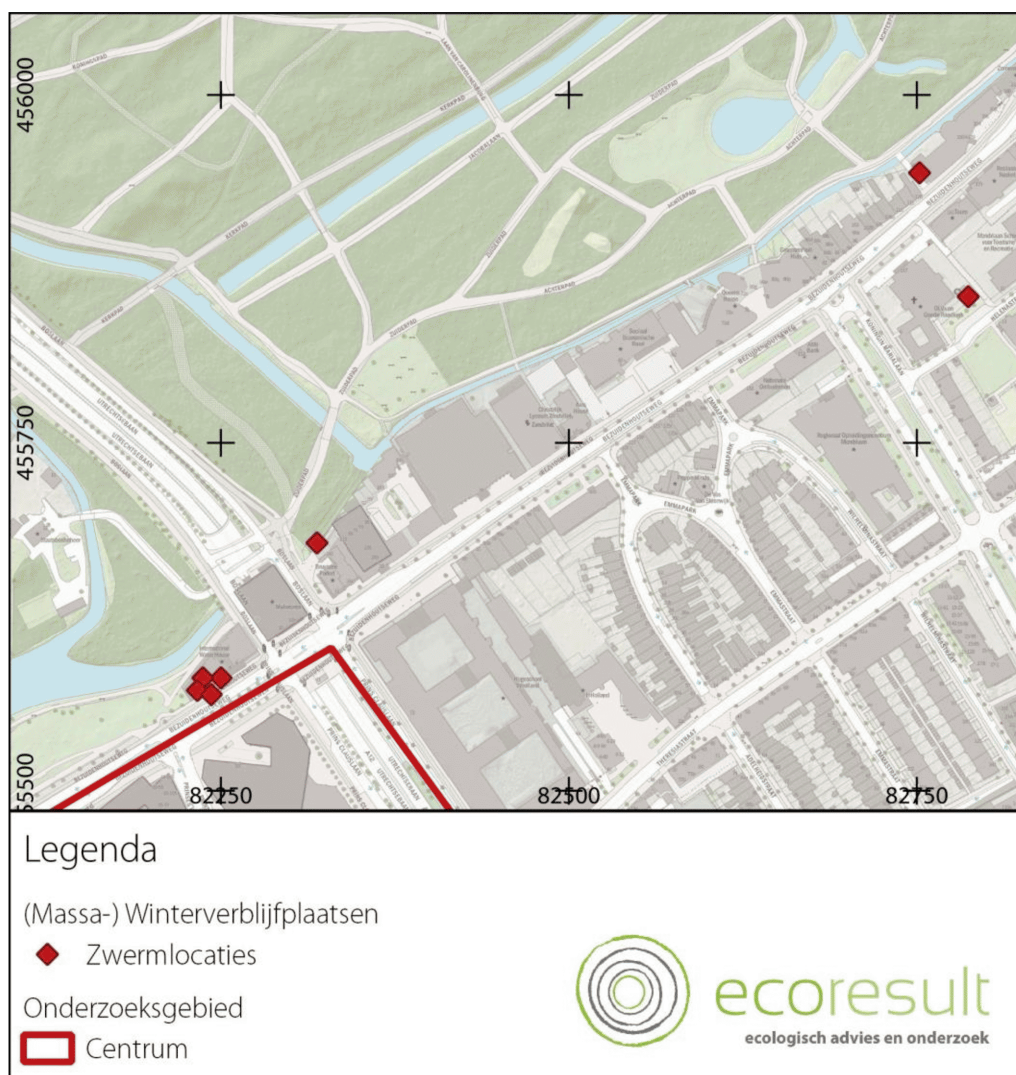

Figuur 3: Vogelvluchtbeeld van een aantal woningen en tuinen in deelgebied 40. Eventueel zwermende dieren aan de achterzijde van de woningen kunnen als gevolg van de slechte bereikbaarheid niet gevonden zijn. Bron foto: Google Earth.

4 Resultaten nader onderzoek

4.1 Algemeen

Gedurende de veldonderzoek werden in totaal 33 locaties met (massa-) winterverblijfplaatsen verspreid over 17 gebouwen, met in totaal 152 (minimaal 1, maximaal 15 per zwermlocatie) aangetroffen. Alle in het Centrum. Hoewel de bebouwing in Benoordenhout op voorhand geschikt is voor dit type verblijfplaatsen werden hier geen zwermlocaties gevonden.

Figuur 4: Zwermlocaties in het noordelijk deel van het centrum. Kaartbron: PDOK

Figuur 5: Zwermlocaties in het noordelijk deel van het centrum. Kaartbron: PDOK

Figuur 6: Zwermlocaties ter hoogte van het Groenewegje. Kaartbron: PDOK.

In Tabel 3 staan de verschillende locaties met zwermgedrag weergegeven mede als een korte omschrijving en het aantal zwermende dieren. Het aantal zwermende dieren is gebaseerd op het hoogste, gelijktijdig, aangetroffen aantal in de twee uitgevoerde ronden en betreft een momentopname. Het aantal aangetroffen zwermers verschilt sterk per locatie en per bezoek en verschilt daarnaast ook sterk per tijdsvak. Gedurende het onderzoek is meermaals waargenomen dat tijdens één van de twee ronden geen zwermactiviteit werd waargenomen waar dit de andere ronde wel gebeurde. Een voorbeeld hiervan betreft het cluster complexen aan de Zwedenburg. Tijdens de eerste ronde is hier helemaal geen zwermactiviteit aangetroffen. Tijdens de tweede ronde zijn verspreid over 4 complexen (minimaal) 44 zwermende dieren aangetroffen. Tevens is meermaals waargenomen dat het aantal zwermende dieren sterk kan verschillen binnen een enkele ronde. Waar rond middernacht soms geen zwermers werden aangetroffen kon dit rond 1 uur 's nachts totaal anders zijn.

Tabel 3: Aangetroffen (massa)winterverblijfplaatsen met een korte beschrijving en aantallen zwermende dieren..

Datum	Adres	Bouwjaar	Toelichting	Aantal
8-8-2021	Bezuidenhoutseweg 157	1953-1955	Toren de zuidzijde van kerkgebouw	3
28-8-2021	Bezuidenhoutseweg 140	1987	West- en noordgevel	6
28-8-2021	Bezuidenhoutseweg 16	1925	Noordzijde	5
28-8-2021	Bezuidenhoutseweg 2-6	1978	Meerdere gevels, open stootvoegen, verschillende hoogtes	5
28-8-2021	Bezuidenhoutseweg 2-6	1978	Meerdere gevels, open stootvoegen, verschillende hoogtes	5

28-8-2021	Bezuidenhoutseweg 2-6	1978	Meerdere gevels, open stootvoegen, verschillende hoogtes	10
28-8-2021	Bezuidenhoutseweg 2-6	1978	Meerdere gevels, open stootvoegen, verschillende hoogtes	3
11-8-2021	Groenewegje 182	1999	Ter hoogte van de dakrand	6
16-8-2021	Brouwersgracht 2	1910	Zwermend boven gebouw	2
12-8-2021	De Constant Rebecqueplein 20b	1930	Zwermend aan zuidgevel	3
12-8-2021	De Constant Rebecqueplein 20	1947	Zwermend aan westgevel	5
12-8-2021	De Constant Rebecqueplein 20	1947	Zwermend aan westgevel	5
12-8-2021	Joseph Ledelstraat 54-56	1916	Oostgevel	3
12-8-2021	De Constant Rebecquestraat 55	1950	Noordgevel aan Marnixstraat	5
12-8-2021	Westeinde 769	1985	Noordgevel appartementencomplex	15
10-9-2021	Westeinde 769	1985	Noordgevel appartementencomplex	1
10-9-2021	Sirtemastraat 312	1971	Westgevel kopgevel complex 8 etages	1
12-8-2021	Gedempte Soot 62	1971	Zuidgevel, rondom een rooster, hier ook naar binnen	7
12-8-2012	Zuilingstraat 110	1951	Zwermend langs gehele noordgevel	3
12-8-2021	Noordwal t.h.v. 84	1987	Geen exacte plek, jaren 70-complex	2
12-8-2021	Torenstraat/ gevel Kalkoenstraat	1952	geen exacte plek.	2
14-8-2021	Bilderdijkstraat 35	1932	Langs de gevel boven Fabarber (vh. Openb. Bibliotheek)	4
11-9-2021	Bilderdijkstraat 35	1932	Langs de gevel boven Fabarber (vh. Openb. Bibliotheek)	1
12-8-2021	Kerkplein	1599	St. Jacobskerk, rond middelste segment oostzijde toren	4
11-8-2021	Kerkplein	1599	St. Jacobskerk, noordzijde toren	3
12-8-2021	Dagelijkse Groenmarkt 3	1733	Westgevel Oude Raadhuis	4
9-9-2021	Prinsestraat 6-10	1958	Bij een waterafvoer boven de winkel Fort M.	1
12-8-2021	Prinsestraat 6-10	1958	Bij een waterafvoer boven de winkel Fort M.	7
18-8-2021	Heiloostraat 500	1973	Zuidwestgevel	10
18-8-2021	Heiloostraat 500	1973	Noordgevel	5
18-8-2021	Nieuwendamlaan 25	1969	Zuidgevel	5
18-8-2021	Leyweg 90	1965	Zuidgevel	6
18-8-2021	Leyweg 150	1965	Noordgevel	5

4.2 Toelichting op de onderzoeksresultaten

In totaal zijn 17 gebouwen gevonden met zwermplekken, indicatief voor massawinterverblijfplaatsen, aangetroffen. De aantallen zwermers variëren van 1 tot 23 per gebouw. Grofweg is een onderverdeling te maken in bouwperiode:

- Voor 1910: het voormalige stadhuis, de Sint-Jacobskerk en Brouwersgracht in de historische binnenstad van Den Haag. Maximaal aantal zwermende dieren per gebouw: 4.
- 1911-1940: 5 gebouwen, verspreid in het centrum. Opvallende kenmerken van deze gebouwen: overwegend bedrijfspanden, bibliotheek, en appartementencomplex met veel baksteen. Gemiddeld 4 zwermers per gebouw.
- 1945-1960: 6 gebouwen. sober gebouwde appartementencomplexen en een kerktoren. In de gevels zijn overwegend open stootvoegen aanwezig die toegang geven tot de luchtsponw. Tot 10 zwermers per gebouw, gemiddeld 5.
- 1961-1990: overwegend appartementencomplexen. De hoogte varieert van 4 tot meer dan 8 etages. Gezwermd wordt op de open stootvoegen in de kopgevels, waar per etage of twee etages onderbrekingen aanwezig zijn door doorlopende betonnen banden. 9 gebouwen met tot 23 zwermende dieren, gemiddeld 10.
- Na 1990. Hoogbouw. 1 gebouw met 6 zwermende dieren.

Tijdens het onderzoek is vaak waargenomen dat meerdere zwermlocaties geclusterd zijn. Mogelijk vindt uitwisseling plaats vindt tussen deze gebouwen en verschilt het aantal zwermende dieren gedurende een ronde per gebouw sterk.

Mogelijk is ten gevolge van de slechte bereikbaarheid van onder meer binnentuinen een beperkt aantal zwermplekken gemist.

5 Conclusies en aanbevelingen

In opdracht van de gemeente Den Haag heeft Ecoresult B.V. een onderzoek uitgevoerd naar (massa-) winterverblijfplaatsen van vleermuizen in twee deelgebieden in Den Haag: Centrum en Benoordenhout. Het onderzoek is uitgevoerd conform het vooraf opgestelde plan van aanpak.

De voornaamste conclusies zijn:

- Tijdens de onderzoeken zijn 17 gebouwen met in totaal 33 zwermlocaties met in totaal 152 zwermende gewone dwergvleermuizen aangetroffen. De aantallen zwermende dieren geven geen indicatie van het daadwerkelijk aantal overwinterende vleermuizen.
- Het merendeel van de verblijfplaatsen werd in augustus gevonden.
- Het type gebouwen varieert. Grootste aantallen zwermers per gebouw werd aangetroffen in bebouwing uit de periode 1960 – 1990. Ook vooroorlogse massievere bebouwing heeft een groot aandeel in winterverblijfplaatsen. Hoogte van bebouwing is geen uitsluitingsgrond op basis van deze onderzoeken.

6 Geraadpleegde bronnen

6.1 Literatuur

Klasberg, M. & I. Baijens, 2018. SMP Gebouwbewonende soorten Den Haag. Gebiedsbescherming van gebouwbewonende fauna bij onderhoud, renovatie en sloop van woningen en gebouwen. Arcadis Nederland B.V., Maastricht

Meurs, F.A. van, 2020. Plan van Aanpak Aanvullend onderzoek kraam- en massawinterverblijfplaatsen Den Haag. NEP20200528v01, Ecoresult B.V.

Veen, K.J. van. 2021. Nader onderzoek Massawinterverblijfplaatsen Den Haag. In het kader van de Wet natuurbescherming Plangebied: Den Haag. Kenmerk EF202010114v02. Ecoresult B.V., Dordrecht.

6.2 Internet

PDOK (Publieke Dienstverlening Op Kaart)

<https://www.pdok.nl/>

Kennisdocumenten

<https://www.bij12.nl/onderwerpen/natuur-en-landschap/kennisdocumenten-soorten-ontheffingen-wet-natuurbescherming/>

Meermuisprotocol 2021

<http://www.netwerkgroenebureaus.nl/werken-aan-kwaliteit/vleermuisprotocol>

Bijlage 1 Foto's gebouwen

Kerktoeren Bezuidenhoutseweg 157, Den Haag. Bouwperiode 1953-1955. 3 zwermers. Foto: Google Streetview.

WZC Bezuidenhout, Bezuidenhoutseweg 140. 6 zwermers. Foto: Google Streetview.

Het vier etages tellende Bezuidenhoutseweg 16. 5 zwermers. Foto: Google Streetview.

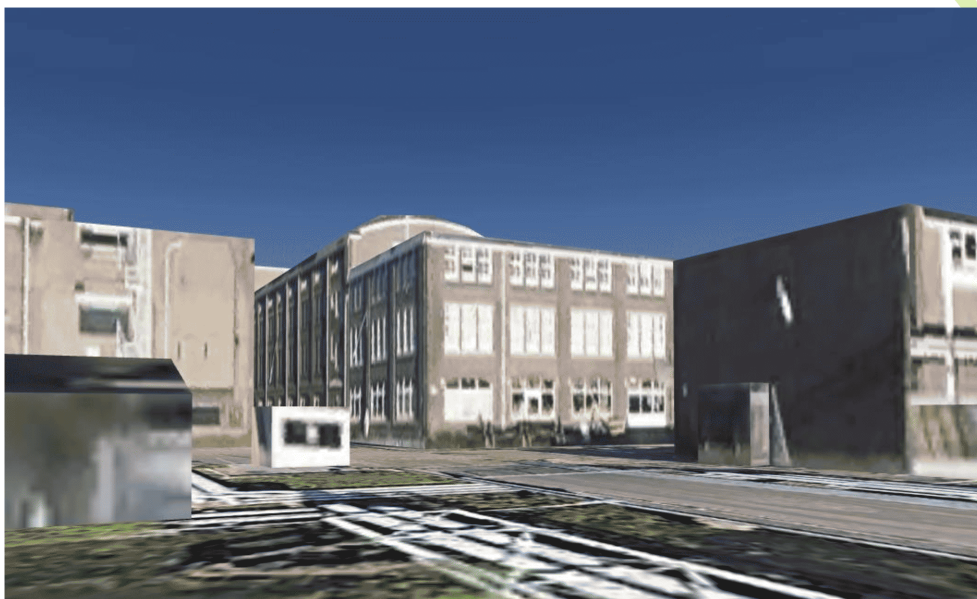
Eén van de meest bekende winterverblijfplaatsen van Den Haag. Bezuidenhoutseweg 2-6. Aantallen zwermende dieren varieert van dag tot dag. Soms 2 zwermers, soms tientallen zwermers. Tijdens het onderzoek 23 zwermers op de verschillende gevels. Foto: Google Streetview.

Groenewegje 182. 6 zwermers langs de dakrand. Foto: Google Streetview.

Brouwersgracht 2. 2 zwermers. Foto: Google Street View.

De Constant Rebecquestraat 20b. 3 zwermers aan de zuidgevel. Foto: Google Streetview.

Op deze gevels van het fabrieksgebouw aan De Constant Rebecqueplein 20b werden 2 zwermplekken gevonden met in totaal 10 zwermers. Foto: Google Streetview.

Op dit appartementencomplex aan de Joseph Ledelstraat werden 2 zwermplekken gevonden van in totaal 8 dieren. Foto: Google Streetview.

Westeinde 769. Gezwermd werd op de noordgevel door 15 dieren. Ook in september werd 1 zwermend dier waargenomen. Foto: Google Streetview.

Sirtemastraat 312. Gezwermd werd op de westgevel door 1 dier. Foto: Google Streetview.

In totaal 7 zwermers aan de Gedempte Sloop 62. Foto: Google Streetview.

Op de noordgevel van dit monumentale trafostation aan de Zuilingstraat 110 zwermde 3 dieren. Foto: Google Streetview.

Langs deze gevel werden enkele (2) zwermende gewone dwergvleermuizen gezien. Het grootste deel van dit complex is echter ontoegankelijk voor derden, waardoor dit mogelijk een ondertelling kan zijn. Foto: Google Streetview.

Op deze zuidgevel van een jaren 50-complex aan de Torenstraat werden 2 zwermende gewone dwergvleermuizen waargenomen. Foto: Google Streetview.

Theaterschool Fabarber, gevestigd in de voormalige bibliotheek, een pand uit 1922. In augustus werden hier 4 zwermers waargenomen. Foto: Google Streetview.

*Pond de toren van de Sint Jacobskerk werden op 2 avonden 3 à 4 zwermende dieren waargenomen.
Foto: Google Streetview.*

Bij het Oude Raadhuis, gebouwd 1564, werden 4 zwermende gewone dwergvleermuizen waargenomen. Foto: Google Streetview.

Bij de opvangbakken boven de verticale regenpijpen van de bebouwing aan de Prinsestraat 4-8 (bouwjaar 1958) werden in augustus tenminste 7 zwermers gezien. Foto: Google Streetview.

Heiloostraat 500. Meerdere zwermplekken met in totaal 15 zwermers. Foto: Google Streetview.

Zwerfplek van 5 dieren aan de Nieuwendamlaan 25. Foto: Google Streetview.

Op zowel de noord- als de zuidgevel van dit appartementencomplex uit 1965 aan de Leyweg 90-150 werden in totaal 11 zwermers waargenomen. Foto: Google Streetview.